

УДК 796.015.14:796.052.244:796.332

МОДЕЛЮВАННЯ ОСНОВ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ І СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ГРАВЦІВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЗАХИСНОЇ ЛАНКИ У ПРОЦЕСІ СПОРТИВНОГО ВІДБОРУ ФУТБОЛІСТІВ

Андрій ДУЛІБСЬКИЙ, Володимир СКОТАРЕНКО

*Львівський державний університет
імені Івана Боберського, м. Львів, Україна*

Актуальність. Природний відбір та елементи інтуїтивної вибіркової селекції, якими досить часто підмінюється системний спортивний відбір, унеможливають розв'язання проблеми підготовки кваліфікованого резерву [2]. Згідно зі статистичними даними Міністерства молоді та спорту України, відомо, що у ДЮСШ, ДЮФШ, СДЮШОР, УФК, УОР, спеціалізованих футбольних класах, групах підготовки футбольних клубів відбувається значне відсіювання дітей, підлітків, юнаків [1]. Понад 70% юних спортсменів припиняють заняття футболом через різноманітні чинники, серед яких невідповідність

програмних вимог до системи спортивного відбору і багаторічного процесу навчання, виховання, удосконалення й розвитку кваліфікованих спортсменів у системі багаторічної спеціалізованої освіти займає одне з основних місць [1, 3, 5].

Тож у традиційній методології відбору, а не виявлення (як це часто буває в практиці роботи з футболістами) спортивних талантів, закладається морально-етична та спортивна меншовартісність, яка зумовлює для багатьох дітей, підлітків, юнаків і молодих людей реалізацію права на прояв своїх спортивних здібностей і визначення власного шляху в усвідомленні цінностей найвищої спортивної культури [1].

Зважаючи на те, що створено достатньо цілісну систему наукових знань про відбір у спорті [1, 2, 3, 4, 5], варто констатувати, що великий обсяг теоретичного й експериментального матеріалу все ж не дає підстав стверджувати про довершеність системи спортивного відбору у футболі гравців різних ігрових ролей і амплуа. Такий стан значно ускладнює упровадження цих знань у сучасну практику спортивного відбору окремого кваліфікованого футболіста і висококваліфікованих футбольних команд у системі багаторічного спеціалізованого навчання і спортивної підготовки.

У зв'язку з викладеним вище, актуальним є дослідження, у якому зроблено спробу вдосконалити методику використання інформації про моделювання основ спеціалізованого навчання і спортивної підготовки гравців центральної захисної ланки в процесі спортивного відбору футболістів.

Мета дослідження – моделювання основ спеціалізованого навчання й спортивної підготовки гравців центральної захисної ланки в процесі спортивного відбору футболістів.

У процесі дослідження застосовувано такі методи:

1. Аналіз наукових, методичних та науково-періодичних спеціалізованих літературних джерел.
2. Комплексний контроль навчально-тренувальної та змагальної діяльності футболістів центральної захисної ланки.
3. Метод експертного оцінювання.
4. Методи математичної статистики.

Результати дослідження. Щоб детально проаналізувати гру футболістів центральної захисної ланки високої кваліфікації проаналізовано і вивчено показники змагальної діяльності двох найкращих

центрбеків англійської Прем'єр-ліги в сезоні 2013–2014 рр. (Джона Террі («Челсі», Англія) та Венсана Компані («Манчестер Сіті», Англія), а також найкращих гравців центральної захисної ланки провідних футбольних клубів англійської Прем'єр-ліги у першій половині сезону 2017–2018 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

**Показники змагальної діяльності гравців
центральної захисної ланки провідних
футбольних клубів Прем'єр-ліги Англії**

ω	2	1	№ п/п
Давід Луїс, «Челсі» Англія	Жоель Матіп, «Ліверпуль» Англія	Гарі Кехіл, «Челсі» Англія	Ім'я та прізвище футболіста, футбольний клуб, у якому виступав гравець
2017–18	2017–18	2017–18	Сезон (роки)
ЦЗ	ЦЗ	ЦЗ	Амплуа
8	11	7	Зіграні матчі
717	990	495	Ігровий час (хв)
8	11	6	Ігри в основному складі
0	0	1	Вихід на заміну
0	0	0	Замінений
409	746	265	Передачі м'яча
86,6	88,6	83,4	Точність передач м'яча (%) (1 тайм)
69,7	78,9	70,9	Точність передач м'яча (%) (2 тайм)
45	56	22	Успішні єдиноборства
36	23	15	Програні єдиноборства
55,6	70,9	59,5	Успішні єдиноборства (%)
14	27	12	Успішні єдиноборства вверху
12	5	11	Програні єдиноборства вверху
53,8	84,4	52,2	Успішні єдиноборства вверху (%)

9	8	7	6	5	4
Тобі Альдервейрелд, «Тоттенхем Хотспур» Англія	Шкодран Мустафі «Арсенал» Англія	Ніколас Отаменді «Манчестер Сіті» Англія	Лоран Косцельни, «Арсенал» Англія	Філ Джонс, «Манчестер Юнайтед» Англія	Пер Мертезакер, «Арсенал» Англія
2017–18	2017–18	2017–18	2017–18	2017–18	2017–18
ЦЗ	ЦЗ	ЦЗ	ЦЗ	ЦЗ	ЦЗ
10	5	11	8	11	3
900	450	971	715	895	270
10	5	11	8	11	3
0	0	0	0	0	0
0	0	1	1	2	0
692	340	932	540	501	169
85,7	87,6	92	87,4	92	90,5
77,9	80,9	86,9	82,8	83,3	86,2
36	32	54	54	45	25
32	25	32	27	18	7
52,9	56,1	62,8	66,7	71,4	78,1
13	17	30	31	23	21
20	14	14	19	7	5
39,4	54,8	68,2	62	76,7	80,8

14	13	12	11	10
Венсан Компані, «Манчестер Сіті» Англія	Джон Террі, «Челсі» Англія	Кріс Смоллінг, «Манчестер Юнайтед» Англія	Деян Ловрен, «Ліверпуль» Англія	Ерік Бай, «Манчестер Юнайтед» Англія
2013-14	2013-14	2017-18	2017-18	2017-18
ЦЗ	ЦЗ	ЦЗ	ЦЗ	ЦЗ
25	38	6	8	8
2032	3420	465	485	720
23	38	5	6	8
2	0	1	2	0
2	0	0	1	0
1232	1604	222	377	350
87,3	89,6	87,4	85,4	86
77,3	74	72,7	69,6	75,8
93	159	30	40	34
76	56	10	17	20
55	74	75	70,2	63
38	99	19	28	12
24	37	3	11	5
61,3	72,8	86,4	71,8	70,6
Середні значення показників змагальної діяльності гравців центральної захисної ланки провідних футбольних клубів Прем'єр-ліги Англії				
86,5				
75,7				
48				
17				
70,2				
29				
12				
72,5				

Команди, які практикують гру від оборони, змушені постійно шукати нові рішення проти наступальних потуг суперника, і навпаки, команди, в основу тактико-стратегічної концепції яких покладено наступальний складник, шукають протидію організованим оборонним стратегіям [11, 15, 73], про що свідчать показники змагальної діяльності гравців центральної захисної ланки, представлених у таблиці 1.

Висновок. Для гравців центральної захисної ланки високої кваліфікації характерне є різностороннє застосування широкого арсеналу тактико-стратегічних дій під час гри. Установлено, що модельними для гравців цих амплуа є такі показники ігрової діяльності:

- а) сума техніко-тактичних дій (ТТД) в одному матчі – від 68 ± 9 до $111,2 \pm 3,5$ за браку (неточних техніко-тактичних діях) від 12 до 19%;
- б) загальна кількість передач – від $34 \pm 2,5$ до $100 \pm 7,2$ за точності (передача дійшла до партнера) від 73% і вище.

Вагоме значення в ігровій діяльності висококваліфікованих гравців центральної захисної ланки мають:

- а) кількісні показники відбору м'яча в різних зонах футбольного поля: на своїй половині поля $9,7 \pm 3,4$; у середині поля $3,1 \pm 0,7$; на половині поля суперника $1,2 \pm 1,1$;
- б) довгих передач м'яча: вперед, упоперек і назад ($2,8 \pm 2,5$; $2,5 \pm 0,5$; $1,1 \pm 1,2$); коротких і середніх передач вперед ($10,4 \pm 1,8$; $10,2 \pm 1,3$); назад і поперек ($7,5 \pm 3,9$; $10,1 \pm 1,8$).

Список використаних джерел

1. Дулібський А. Тактико-стратегічні аспекти змагальної діяльності центрального захисника у сучасних оборонних стратегіях гри команд з футболу. – Андрій Дулібський, Андрій Маркович, Богдан Виноградський, Богдан Хоркавий, Олег Колобич, Олександр Огерчук, Ярослав Грисьо // Спортивна наука України. – 2017. – № 5 (2017). – Режим доступу: <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/645/623>.
2. Meyer T, Egger F, Ukaj A. FIFA Sudden Death Registry (FIFA SDR): Update from 2014 to April 2023 in Australia and Asia. – *Journal of Science and Medicine in Sport*, 2023.
3. Salter J, Cumming S, Hughes JD, De Ste Croix M. 2022. Estimating somatic maturity in adolescent soccer players: methodological comparisons. *Int J Sports Sci Coach*. 17(1):11–17. doi:10.1177/17479541211020418.
4. Teunissen JW, Rommers N, Pion J, Cumming SP, Rössler R, D'Hondt E, Lenoir M, Savelsbergh GJP, Malina RM. 2020. Accuracy of maturity prediction equations in individual elite male football players. *Ann Hum Biol*. 47(4):409–416. doi: 10.1080/03014460.2020.1783360.
5. The development of an objective multidimensional approach to talent identification in junior Australian football, 2015 [consultado 25 Sep 2017]. Disponible en: <http://ro.ecu.edu.au/theses/1672>.